HENR. AVG. WRISBERGII

PHIL. ET MED. DOCT.

ANATOMES ET ART. OBSTETR. IN VNIVERSITATE GOETTING.

PROFESS. PVBL. ORD. SOC. REG. SCIENT. SODAL.

OBSERVATIONVM ANATOMICARVM

DE

NERVIS VISCERVM ABDOMINALIVM

PARTICVLA PRIMA

QVAE DE

GANGLIO PLEXVQVE SEMILVNARI

AGIT.

GOETTINGAE,

Aqud IOANN. CHRISTIAN. DIETERICH.

MDCCLXXX.

VIRO ILLVSTRI

ATQVE

EXCELLENTISSIMO

DOMINICO COTVNNI

PROFESSORI NEAPOLITANO

INCISORI MAGNO ET MEDICO SAPIENTI EGREGIIS INVENTIS NON PER ITALIAM SOLAM SED PER TOTAM EVROPAM

LONGE CELEBERRIMO

FAVTORI ET AMICO

PLVRIMVM COLENDO

HAS OBSERVATIONES ANATOMICAS TANQVAM VENERATIONIS PVBLICAE DOCVMENTVM

FOVET ET CONSECRAT

HENRIC. AVGVST. WRISBERG

ANATOMICVS GOETTINGENSIS

PRAEFATIO.

Quas ante aliquot annos pollicitus ſum, de *Nervis viſcerum infimi ventris* anatomicas obſervationes, horis ſucciſivis conſcriptas, eas partitim in lucem edere conſtitui. En itaque *primam* huius operis *particulam*, quae primarium horum nervorum fontem, *Ganglion* nempe *plexumque ſemilunarem*, et nervos illum formantes complectitur. Sequentur annuo ſpatio una alteraque particula, et ultima tandem, *icones quasdam* huc ſpectantes comprehendens, tractationi finem faciet. Utere his BENEVOLE LECTOR, donec majora mea anatomica opera, in quibus exarandis et expoliendis nunc totus occupatus ſum, in lucem prodierint. Dab. Gottingae d. 24. Mart. 1780.

§. 1.

In nevrologia humani corporis, utilissima cognitu, et quoad praeparationem difficillima anatomes parte, ad hunc usque diem non omnia exhausta esse, fere omnes cordati testantur anatomici, idque tanto magis dolendum est, quo major, quoque clarior nevrologiae influxus in omnes physiologicas aeque quam pathologicas functiones ubique invenitur. Summam quidem deprehendimus diversitatem, qua tam ratione numeri, quam respectu quantitatis, et modi distributionis natura partibus animati corporis nervos impertivit. Ab organis enim sensoriis ita dictis, seu potius ab instrumentis, externarum rerum impressiones nobiscum communicantibus incipiendo, quibus creator prae reliquis longe omnino maximam filamentorum sentientium copiam dedit, per musculos, et viscera fibris muscularibus praedita, progrediendo ad alia viscera, soli vel secretioni liquoris cujusdam destinata, vel alii functioni praefixa, ad vasa, ad canales, ad membranas, ad integumenta interna, nam de cute hic non loquimur, ad tendines, aponeuroses, ad telam cellulosam et sic porro, semper ner-

nervorum numerus insigniter diminuitur, donec tandem in variis partibus eorum plenarius defectus extra omnem dubitationem positus est.

§. 2.

Medico, de corporis humani diverso sensibilitatis gradu judicanti, primo loco diversus adeo nervorum per omnes nobiliores partes distributorum numerus cognitus esse debet et proportio, si ex affectibus internis externisque, de vehementia et gradu, cum gratae tum ingratae perceptionis judicium laturus est. Sequitur quidem dein nervorum conditio ipsa, tam ratione distributionis, expansionisque modi, quam respectu integumentorum nervis incumbentium crassitiei atque texturae, sub cujus diverso habitu, doloris perceptio ab irruente peregrina caussa, alia esse potest in parte quadam pluribus quidem nervis instructa, sed profundius sitis, quam in alia paucioribus praedita, sed facilioribus tactu. Occurrit tandem tertia, in augenda minuendave corporis sensatione, circumstantia, quae a commercio pendet, mediantibus nervis, inter dissita maxime corporis loca intercedente. Omnem sane fidem superant, quae stupenda et inaudita plane phaenomena in toto corpore hic nervorum consensus jam exhibuit. In facie quidem, si ex laesa fronte oculus periculose saepe afficitur; ut visus debilitate, aut subita abolitione laboret; vel vice versa, si observatores fidem merentur, visus in amaurosi abolitio subito sanata sit, postquam casu fortuito nervi frontalis laesio contigit: aut ex dentis affectu universum caput dolet, vel ex genarum, labiorum oris, palpebrarumque vulnere aures patiuntur, aut ex aurium laesione faciei musculi in plerisque locis convelluntur. Ex linguae adustione, aut aphtis illam copiose insidentibus, oculum, buccas, vocis respirationisque organa incredibilem in modum affecta vidi. Pulmonibus ulcere, scirrhisque affectis asperam arteriam, laryngem, linguam, faucesque pati, res notissima est; ventriculum vero

vero ex eadem caufa munere fuo rite fungi non potuiffe, mihi per certas nonnullas conftat obfervationes. Ictus vehemens, regioni epigaftricae inflictus, fubito aphoniam produxit, frequenti balneorum ufu, poft 5. hebdomades demum fanabilem. Mel, quo in enemate in delicatula quadam hyfterica perfona ufus fueram, me quidem infcio ne nomen quidem mellis, multoque minus rem ipfam ferente, convulfivos motus excitavit, cum aliquam inteftinorum craſſorum partem tantum clyfma penetraffet. Ex nephriticis doloribus nuper horrendae et incredibilis fere fcenae, teftis fui, doloribus, vagitu, anxietatibus, priapifmo, quin ipfa involuntaria fpermatis excretione fefe manifeftantis, citoque difparentis, cum calculus ex uretere in veficam delatus effet. Summum hypochondriacum in hominibus teneris affectum, ex infarctu in flexu iliaco, uberrimis nervis praedito, haerente, cui nimio enematum ufu fuccurrere vulgo folent, faepe obfervavi. Vehementiffimam fenfus motusque per notabile tempus ceffationem, cum fubita afphyxia, pallore, artuum perfrigerio, et mortis inftantis metu conjunctam vidi in hortulano, cui fodiendae terrae dedito, et ad anteriora flexo, petulans manus ictum fcroto intulerat, quo fulmine citius in terram concidebat. Inde repetenda funt, uti egregie Illuftris CAMPERVS a) dixit, terribilia fymptomata hyfterica, ab acrimonia putrida primas vias occupante: extremitatum inferiorum convulfiones in infantibus quorum rectum inteftinum afcaridibus plenum eft: hinc epilepfiae aliique fpafmi, ex drafticorum purgantium vehementi effectu: eam ob caufam gibbofis interdum urina fupprimitur, mox fine voluntate prorumpit, alvusque illis invitis exoneratur, quod hae partes ex male affecta medulla fpinali fuis nervis laborent: inde in retentione urinae voluntaria nimium protracta, borborygmi et colici dolores, qui urina reddita protinus ceffant. Finem autem non inveni-

a) *Demonftrat. anat. pathol. Lib. II. Amftelod. 1762. p. 8. §. 7.*

venirem, si plura afferrem exempla, passim in clinicis frequentia, et cuilibet tironi notissima, nisi cane et angue instar librorum studium et lectionem negligat spernatque.

§. 3.

In universum quidem nervorum systema, tam in locis, ex quibus nervi proveniunt, ut encephalo et medulla spinali, quam in toto itinere quod absolvunt; nexum quendam et communicationem servant; oculorum enim nervorum paria, cum inter se, tum mediante quinto pare cum primo, septimoque, multiplici ratione conjuncta sunt: Dura portio septimi, seu communicans faciei, per ramum suum inferiorem seu descendentem cum octavo, nono, cervicalibus superioribus, et intercostali; octavum, mediante intercostali, cum omnibus fere spinalibus, phrenico, et nonnullis cranii conjunctum: praecipuum autem totius systematis nervosi perficit nexum intercostalis, qui primos fere cranii nervos, cum ultimis in sacro osse exeuntibus nectit, caput itaque, truncum, artusque in unum conjungit.

§. 4.

Quamvis celebri illi nervorum anastomosi, ubi rami ex diversis locis orti, vasorum instar in unum filum confluerent, quae nonnullis adeo placet, anatomicis rationibus permotus, vix assentiri possim; cum in plerisque nervis ramorum divisio, perscissa intermedia cellulosa, ad ortum nervi continuari queat, uti in divaricatione ischiadici magni nervi in peroneum et tibialem, in crurali, mediano, cubitali, aliisque facilis observatio est: illa tamen nervorum loca, ubi frequenter ganglia filamentis intermixta sunt, a regula exceptionem faciunt, et luculenter declarant, unionem et miscelam quasi ibidem diversarum nervis impressionum fieri, quare nullibi etiam consensus nervorum plura extant testimonia, quam in communicante faciei seu duro,

duro, pari quinto, nervo fympathico maximo, et praecipue in fyftemate vifcerum abdominalium.

§. 5.

Vifceribus vero abdominalibus, quorum late patens ambitus in infimo ventre comprehenfus, et a diaphragmate, quod multiplici ratione fuum in abdomen influxum exferit, ad profundum pelvis exitum, maximam fane cavitatum corporis animalis partium numerum continet, natura non ex unico tantum fonte nervos impertire poterat, fed ex primariis fere locis, ad meliorem perficiendum confenfum in abdomen nervos ablegavit. Sunt enim *phrenicus*, *octavus*, et fere *omnes fpinales*, fi aliquot paria cervicis, fuperiorumque dorfi excipere velis, et fi furculos ad intercoftalem magnum miffos fimul confideres, ne hi quidem excipiendi funt, qui ad formandos nervorum abdominalium inextricabiles fere plexus fymbolam fuam conferunt. Medulla enim fpinalis, licet ipfa immediate, quantum quidem ego fcio, nulli abdominalium vifcerum furculum mittit, fed omnia illa nervorum filamenta mediante *nervo fympathico maximo*, quem injufte *intercoftalem* plerique vocant, vifceribus impertiuntur, quodque iterum, experimentis confirmatus triplici modo fieri afferere poffum. Ex media infimaque colli parte, ut et ex fuperiore thorace ad quintam fextamque coftam usque, uti deinceps occafione itineris fympathici defcribemus, tenuis quidam truncus in nonnullis cadaveribus formatur, quem, nifi aliis nomen difpliceat, *nervum fplanchnicum fuperiorem* et *minorem* appello, hic omnino, fi in quibusdam adeft, primum ganglii plexusque femilunaris exortum fiftit. Altera nervorum abdominalium genitrix eft *Nervus fplanchnicus inferior* et magnus, in omnibus praefens, quem non adeo commode *Collateralem* nonnulli, alias *intercoftalem anteriorem* appellarunt: five fimplex hic fuerit, five quod faepe contingit, alium minorem et infimum fplanchnicum proxime fubfequentem fimul in ganglion fumat, vel illum ad renalem

 ple-

plexum mittit, semper origo plexus semilunaris maximam partem ex illo repetenda est: tertio tandem loco plures insignes fasciculi ex nervo sympathico per lumbos et os sacrum decurrente, plexui renali, mesenterico inferiori, hypogastrico, spermatico, vesicali, sive seorsim, quod consueta in multis ratio est, vel nonnullis eorum in majorem fasciculum coalitis admiscentur.

§. 6.

Facile quidem in mentem venire posset, nervorum tantae dignitatis, quorum usus tam multiplex, et connexionis ratio ineffabilis fere est, cognitionem perfectam nostris temporibus concinnare velle, quam antiquissimis scriptoribus et observatoribus in tanta descriptionum et iconum farragine jam dudum exhaustam esse crederes, vel ignorantiam in iis, quae jam scripta prostant, redarguere, vel philautiam proprii laboris redolere. Ipsa vero scriptorum anatomicorum qui nullam picturam dederunt attenta perlectio, non excepto WINSLOWIO, *b*) BERGEN, *bb*) WALTHERO Lipsiensi, *c*) GVNZIO, *d*) PEAGETO, *e*) HALLERO, *f*) LVDWIGIO, *g*) Ill. ISENFLAMM, *h*) MONRO, *i*) et iconum de his nervis abdominalibus exstantium cum natura comparatio, EVSTACHII, *k*) WILLISII, *l*) VIEVSSENII,

b) *Expos. Anat. T. III. p. 329. edit. Paris. 1732.*

bb) *Diss. de Nervo intercost. in Haller. Coll. II. p. 871.*

c) *Progr. I. et II. de Paris interc. et vagi anat. ib. p. 909.*

d) *in Hipp. libr. de humorib. purg. Lips. 1745.*

e) *de Actione Musc. interc. et diaphragm. Paris. 1740.*

f) *Elem. Phys. Tom. IV. §. 45. et de Part. c. h. fabrica et funct. P. VIII. §. 45. p. 419.*

g) *Progr. de plexibus nervor. abdom. Lips. 1772.* et in ej. Anweisung zur Erkentnis der Th. *quam edidit Weichardt. Warsov. 1778. p. 431.*

h) Versuch über die Nerven. Erlangen 1774.

i) *Anatomy of bones and nerves. Edimb. 1750.*

k) *Explicat. Tabular.* ab ALBINO Lugd. b. 1745. Tab. 18. 19.

l) *Cerebri Anat. Genevae 1680. p. 166. Tab. 9.*

NII, *m*) pictoris PETRI BERRETINI, *n*) Illustrisque SCHMIEDELII, *o*) DAGOTY, *p*) et aliquantisper CHESELDENII, *q*) me convicerunt, multa in hac doctrina superesse vel addenda, vel melius ornanda. Ut pauca tantum nominem, quae non satis accurate proposita sunt, refero huc inter alia phrenici nervi cum abdominalibus conjunctionem, filamentorum ex sympathico praeter cognitum splanchnicum ad plexum semilunarem transmissionem, ipsiusque per pectus abdomenque decursum et in pelvi finiendi rationem, octavi paris ab ortu per collum thoracemque descensum, et veram ejusdem cum plexu semilunari confluxum: ganglii et plexus semilunaris situm, magnitudinem, figuram, fabricam, ramos minores subministratos in novos plexus formatos, nervorum ipsorum per hepar, renes et intestina iter atque decursum, plexus hypogastrici veram originem, et per viscera pelvis distributionem. His in anatome subtiliore et difficiliore lacunis resarciendis, ultra 13. annos occupatus fui; ne putetis, me temerario ausu ex unica observatione integra volumina conscribillare, ut saeculi nostri saepe genius est, micam galenamque publico, loco auri vendere velle. Quae propositurus sum, ex plus quam sexaginta cadaveribus humanis conquisita sunt, illoque studio, ardore, verique amore, et ea, tum in proprias meas, tum in aliorum observationes diffidentia, quam nostrum in fraudes proclive saeculum poscit, conscripta collectaque sunt; ut certo asserere possim, ne unicam quidem occurrere descriptionis nostrae nervorum abdominis particulam, quae non quater vel quinquies visa, et cum aliis comparata sit. Falsa itaque plane non irrepsisse, cum summa animi hilaritate et fronte assero serena, metu vero afficior dum perpendo, me

 omnia

m) *Neurograph. universal. Lugd.* 1685. *p.* 188. *Tab.* 23.

n) *Tabulae anatom.* edit. a CAJET. PETRIOLI *Romae* 1741. Tab. 5. 6. 7. 8. 9.

o) *Diss. in qua quaedam de nervo intercost. notantur. Erlang.* 1754.

p) *Exposition anat. des organes des sens. Paris* 1775. *Tab. VI. VII.*

q) *Anatomy of the human body. Lond.* 1712. *Tab.* 29.

omnia forſan non annotaſſe, quae dives natura obſervatoribus oſtendit. Tractationis meae de nervis viſcerum abdominalium eam partem, quam nunc publice exhibeo in IV Sectiones diviſi, quarum I^ma^ *nervum phrenicum* continet, 2da *par octavum*, 3^tia^ *nervi ſympathici maximi* decurſum per thoracem, usque ad ganglia ſemilunaria, 4ta ortum, fabricam, ſitum, figuram, magnitudinem, varietatesque in *gangliis plexuque ſemilunaribus* occurrentes oſtendet.

SECTIO I.

DE NERVO DIAPHRAGMATICO SEV PHRENICO.

§. 7.

Nunc tandem cum veritate aſſerere poſſum, quid de controverſa illa nervi phrenici ex nono pare cerebri origine tam ſaepe defenſa, et denuo ab aliis impugnata ſentiendum ſit. Certiſſime non in omnibus cadaveribus origo hujus nervi ultra quartum aut tertium cervicalem aſcendit, eſt tamen varietas, quam in 37. cadaveribus, in quibus ad hanc originem attentus fui, nunc quinquies vidi, in proportione itaque uti 6 vel 7 fere ad 1. nervus phrenicus cum nono pare nervorum cranii per ramum deſcendentem connexus eſt, qualem ortus nexusque rationem cum ſuis varietatibus viderim, deſcribam, nam naturalem fabricam, ceu omnibus cognitam, omitto.

§. 8.

Nervi Phrenici per *duos ramos ex cervicalibus et uno ab intercoſtali ortum,* in tribus ſubjectis ſequentem in modum vidi.

Tres

Tres erant binis exemplis in latere finiſtro, unico in dextro, nec plures origines f. radices, diverſae magnitudinis. Ex *quarto* et *quinto* pare nervorum cervicalium et ex *intercoſtalis* ganglio cervicali medio.

Maxima craſſiſſimaque radix ex quarto, ex ipſius nervi, ſpecum vertebrarum egreſſi, et extra muſculos comparentis, trunco prodibat, longior autem et fortior ſecunda radice, recto itinere deſcendebat, arteriam ſubclaviam ſui lateris inter et venam, et infra venam ad acutiſſimum angulum cum altera radice jungebatur.

Secunda radix ex quinto pare f. primo brachiali prodiens, pariter ex ipſo trunco venit, ſumma in vicinia nervi ſubſcapularis: oblique in thoracem abiit, venam ſubclaviam ſupergreditur, ita tamen ut ipſius venae tunicas perforet, medius inter illas haereret, et firmiter cum illa concreta eſſet, non mobilis eſt, ſed attracto nervo tota vena ſimul movebatur, cum venam aperirem, notabile tuberculum in interiore venae ſuperficie in illo loco conſpiciebatur, quo nervus per tunicas tranſibat. Immediate intra venam confluebat cum praecedenti radice, conjunctionis locum attingebat art. mammaria interna, per radices phrenici in thoracem deſcendens.

Tertia exiliſſima portio ex ganglio cervicali medio accedebat, brevis, et tenuiſſima, inſerebatur in primam radicem paullo ſuper arteriam ſubclaviam, et nunc integer nervus phrenicus iter ſuum proſequebatur.

§. 9.

Quinquies nunc, prouti in introitu dixi, ſimili fere ſemper modo ſurculum inſignem ex ramo deſcendente noni paris, phrenico in thorace admiſceri vidi, et hac ipſa hyeme in cadavere adulti ſatis manifeſte. Facile vero ſub praeparatione, uti b. HALLERVS r) jam mo-

r) *de Part. fabrica et funct. P.* V. *p. 148.*

monuit, laeditur, quare clavicula in ſitu et nexu relinquenda eſt, ſi ramum illum ex nono cum phrenico communicantem invenire, et luſtrare volumus. Conveniunt vero omnes 5 obſervationes ſine notabili varietate, niſi quod origo phrenici nervi mox 3. mox 4. mox 5. filamentis adſcribenda ſit, et ſurculus, qui ex nono eidem acceſſit, mox unico in ſpecimine ex ipſo trunco noni paris indiviſo, mox ex ramo ab octavo ad nonum abeunte, quod in uno cadavere contigit, vel, quod in 3 exemplis animadverti, ex ramo deſcendente ſolo, aut cum quodam cervicali in arcum conjuncto, provenerit: Multis varietatibus hic ramus deſcendens ludit, quem, cum in adverſariis meis non niſi unica vice deficientem animadverterim, et ego aeque, quam ANDERSCH, et NEVBAVERVS inter conſtantiores paris noni ramos tuto retuli. Inſignis hic ramus, ubi ex pari nono, arcuatim linguae ſeſe appropinquanti prodit, directe ad latus internum venae jugularis internae deſcendit, et dum vena facialis a jugulari ſecedit, aliquot ſurculos in oſſis hyoidis laryngisque muſculos miſit, dein recto itinere usque ad venam thyreoideam ſuperiorem deſcendit, et eleganter circa ramum hujus venae arcuatus verſus poſteriora reflectitur, et magno ſurculo, ex cervicalium ſecundo et tertio pari venienti, occurrit, ex quo accedente nervo, paullo ante ejusdem cum hoc ramo deſcendente confluxum, non parvum filamentum ad phrenicum, ex quarto cervicalium nervorum ortum, abierat: hanc in uno cadavere rationem obſervavi. Ex convexa hujus anſae parte tres rami verſus inferiora deſcendebant, bini ad muſculos laryngis et oſſis hyoidis, unicus omnium longiſſimus ſed tenuiſſimus quoque claviculae extremitati exteriori proximus, ſuper vaſa ſub clavicula decurrentia incedit, et ad angulum acutum cum reliqua nervi phrenici ex cervicalibus et brachialibus orta portione confluit, ita quidem, ut duobus in cadaveribus vaſa mammaria per illam conjunctionem tranſierint.

§. 10.

§. 10.

In finiftro aeque quam in dextro latere, per exiguum intervallum, quod intercipiunt arteria fubclavia, vena axillaris, ubi ex communi trunco venae fubclaviae procedunt utraque jugularis interna inquam et externa, defcendit nervus phrenicus ex collo in thoracem, et pone latus finiftrum arteriae mammariae internae finiftri lateris incedendo ad pericardium inclinat elegans furculus venofus ex vena fubclavia finiftra ortus, in quem varii minores ramuli ex thymo confluunt, in toto per pericardium itinere usque ad diaphragma illum comitatur. Laxiffima cellulofa nervum pericardio anneƈtit, in tanta tamen obfervationum copia, ne minimum quidem filamentum videre potui, quod ex phrenico nervo in pericardium mitteretur. Sterno paullo propinquior quam in dextro latere, verfus diaphragma cum vena eundem comitante properat, et in tres ramos anteriorem, medium, et pofteriorem divifus, carnem diaphragmatis eo in loco attingit, ubi arteria phrenica per feptum transverfum incedit. Omnes poftquam ex trunco divifi ad fuam diaphragmatis partem pervenere, inter fafciculos diaphragmatis mufculares fefe abfcondunt, et diaphragma quafi perforando in inferiore feu abdominali fepti fuperficie denuo in confpeƈtum prodeunt, et per eandem diftribuuntur, quafi haec fuperficies nervis magis egeret quam fuperficies ejusdem fuperior vel thoracica. Nunc fpeciatim quilibet ramus fequenti ratione per fepti carnes dividitur.

Anterior, quem ex fua direƈtione omnino anteriorem appellare poffumus, reliquis aliquanto minor, ftatim ad eas diaphragmatis partes excurrit, quae fterno ejusdemque proceffui enfiformi coftisque adhaerent, et pauxillum interiora verfus inclinat, cum fimili ramo anteriore dextri lateris quafi coire vellet, hic nulli alii, praeter carnes diaphragmatis parti furculos nerveos impertit. Medius autem tendineae parti diaphragmati commiffus, phrenicae arteriae occurrit,

C et

et ex pluribus furculis in inferiore fepti fuperficie diftributis, tres diftincte cum filamentis plexus phrenici ex abdominalibus confluunt.

In dextro latere nerv. phrenicus duobus ramis diaphragma petit, quorum alter anterior in mufculari fepti parte decurrens, et in plures furculos divifus in inferiore diaphragmatis fuperficie finitur, fine ullo vifibili cum nervis abdominalibus intercedente commercio; hic erat *major.* [*Minor* tendineam regionem legens, pariter ad inferiorem feu abdominalem fuperficiem defcendens inter centrum tendineum et peritonaei productionem in varios ramos dehifcit, aliqui eorum parvi tendinibus fepti intermifcentur, plurimi vero arteriam phrenicam attingentes cum 5 nervulis ex abdominis plexu coeliaco fimul cum arteria phrenica inferiore afcendentibus intermifcentur.

SECTIO II.

DE
PARI OCTAVO QVOD VAGVM VVLGO APPELLATVR.

§. 11.

Octavum par, eo fenfu quo a plerisque, qui ultra hunc vel illum autorem non fapiunt, accipitur, in tres diverfos nervos dividendum, et *Acceſſorium*, nec non *Gloſſo - pharyngaeum* ab *octavo* proprie *dicto* feparandum effe, ad mentem meam dilucide expofuit Solertiff. SOEMMERRING s) difcipulus olim nofter, nunc Caffellis Anat. Profeffor

s) *Lib. de baſi encephali et originibus nervorum cranio egredientium.* Goett. 1778. p. 9. et 159. feq.

fessor Celeb. In toto illo ab ortu per collum descensu pauca habeo, quae observatis aliorum Clariss. virorum notissimis addere deberem, ANDERSHII praecipue, saltim ad meum scopum nunc non pertinentia. Varios autem surculos ex eodem cum filamentis ab intercostali provenientibus coalescere, et in mediastino posteriore descendere, oesophago prospicere, et nervo splanchnico nostro superiori admisceri, non adeo frequenter annotatum lego: Arrisit vero prae aliis in hoc nervo octavo occurrentibus varietatibus secundi recurrentis mentionem facere, quem ter in homine observavi, cujus uberior descriptio alio calamo in lucem prodiisset, nisi infelix fatum ex meis discipulis Eruditiss. THOMANNVM vindobonensem, anatomicum subtilem et solertem, ante aliquot menses praematura morte eripuisset.

§. 12.

Cum enim, uti notissimum est, nervi recurrentis origo in quolibet latere ab eodem loco, in dextro nempe latere, ubi circa subclaviam flectitur, altiore, in sinistro, ubi aortam descendentem ambit, profundiore, repetenda sit, monendum est, me nunquam in sinistro latere talem recurrentem minorem vidisse, et de dextro latere solo observationes intelligendas esse.

Dato vero nervo recurrente dextri lateris, qui circa subclaviam dextram ad collum reflectitur, octavum par aliquot lineas progreditur, dum simul in eo itinere aliquot surculos ad plexum cardiacum mittit: Nunc vero novum emittit ramum, non mediocris crassitiei ad superiora retrocedentem, quem ideo *recurrentem minorem appello*: hic surculus perfecte ad modum majoris recurrentis inter asperam arteriam et oesophagum ad superiora progreditur, in minores fibrillas divisus, quarum maxima paullo post in recurrentem majorem confluit, et insulam hoc modo format. Forsan hic recurrens minor in

finiftro latere fuperfluus eft, quod e profundiore loco ortus major, munera minoris fuppleat.

§. 13.

Decurfus nervi vagi usque ad finem commode fecundum latera defcribi poterit. Ergo primum de dextro. Dum integer nervi octavi truncus in dextro latere ad ultimam colli regionem defcendit, in pectoris cavum ingreffurus, in angulo latet, quem carotis dextra cum fubclavia fua congenere format, et ex parte anteriore a vena jugulari communi et fubclavia ejusdem lateris tectus eft.

In hoc triangulari intervallo, nervi truncus diftincto fulco et hiatu in duas quafi portiones finditur, *recurrentem* nempe, et *continuationem trunci*. Hac ratione fuper arteria fubclavia dextra incedendo thoracem intrat, et minor portio, interiora refpiciens fub arteria fubclavia reflexa verfus fuperiora nunc nervum *recurrentem* conftituit, *major portio*, feu trunci continuatio, exteriora tenens, recto fere itinere in thoracem defcendit. Statim poft feceffum recurrentis emittit vix dimidium pollicen progreffus, notabiles furculos *pro recurrente minore*: truncus vero ipfe preffius ad bronchum accedit, et antequam retro venam azygam, in cavam fuperiorem abeuntem incedat, et fub eadem abfcondatur, plures emittit minores furculos 4. 5. quin 6. in aliis cadaveribus. Omnes hi nervorum furculi verfus interiora migrant, et inter corpora fuperiorum vertebrarum thoracis a quibus truncus octavi paris non multum diftat, et inter afperam arteriam oefophagumque abfconduntur, partim per afperam arteriam diftributi funt, partim per fibras mufculares oefophagi finiuntur.

His furculis emiffis truncus nervi inter bronchum dextrum et venae azygae truncum ad venam cavam inflexum ad pulmonem dextrum properat, et hoc in loco maximam patitur mutationem, pluresque

que in ramos divifionem, ex qua quidem divifione tam pulmonales nervorum plexus, quam oefophagei oriuntur.

Paullo fupra venam azygam nervi truncus manifefte aliquantifper latefcit, quod latitudinis augmentum fub azyga crefcit:

Datis dein numerofiffimis ductu canalis bronchiorum per pulmonem divifis ramis qui plexum pulmonalem dextrum proprie formant, et proprio ganglio in multis inftructi funt, fubito totus nervus fuper oefophagum in latum plexum oefophageum refolvitur: ex hoc plexu infinita filamenta oefophagum ipfum adeunt, dum vero directionem hic plexus mutet a dextris verfus pofteriora, fenfim feparati illi majores fafciculi confluunt denuo in unum grandem nervum ad pofteriorem marginem oefophagi in abdomen delabentem, non infrequens vero ex meis obfervationibus eft, duos, duos majores et tertium minorem furculum tranfiiffe, et vel totos vel quoad maximam partem, poftquam antea ad latus pofterius cardiae latum plexum gaftricum pofteriorem formaverint, 5. 6. usque ad 13. filamentis cum totidem ex femilunari plexu provenientibus, in amicabilem unionem cum fplanchnicis abiiffe.

§. 14.

Decurfus nervi octavi in finiftro latere, tantum in quibusdam momentis differt ab illo dextri lateris. Ablegatis pluribus in finiftro latere ad plexum cardiacum augendum furculis, qui circa carotidem finiftram multas parallelas ftrias albicantes, facile a flava arteriae tunica defcernendas formant, femper ad latus finiftrum carotidis, inter eam et jugularem communem, verfus thoracem defcendit, arctius tamen femper cum carotide conjunctus manet, fub vena fubclavia finiftra thoracem nunc intrat, et fere fimili ut in dextro latere ratione in duas portiones divifus, in angulo, carotidem finiftram inter

 et

et ſubclaviam arteriam deſcendit, in quo intervallo autem plures parvos nervulos ſuper carotidem ſpargit, reliquis ſuperius memoratis implicitos. Nunc ſub vena intercoſtali prima, quae non in communem venae azygae truncum ſanguinem ſuum mittit, ſed peculiaris hemiazygae parvae inſtar in venam ſubclaviam ſiniſtram immergitur, ſub hac inquam vena intercoſtali lectus, ſuper arteriam aortam deſcendentem incedit, et *nervum recurrentem* ſiniſtri lateris verſus ſuperiora reflexum dimittit: inter has duas portiones eleganti ſpectaculo exigua arteria et venula ex intercoſtalibus decurrit, et nervum ipſum ſuis ramulis amplectitur.

Altera, ab ortu recurrentis remanens major portio; ſeu truncus denuo in duos ramos divaricatur, *minorem* anteriorem bronchi ſiniſtri partem petentem, in plures minores ſurculos diviſum, qui per venas pulmonares et bronchum diſtribuuntur: *majoremque ipſum* in poſteriore bronchiorum parte multipici ratione diviſum, ut inſignis grandisque plexus pulmonaris ſiniſter et poſterior inde ortus ſit, copioſiſſimis ſurculis per pulmonem diviſus. Reliquum quod pulmones non acceperunt, tam arcte ad exteriorem pleurae ſuperficiem in aliquot ramos diviſum incedit, ut difficile dictu ſit, plane nihil nerveorum ſurculorum pleurae impendi: propius tandem ad oeſophagum accedunt nervi octavi continuationes, plexum *oeſophageum* ſiniſtri lateris, qui nunc ſenſim anterior fit, formantes, et cum aliis ſurculis ſuperioribus, ex plexu pulmonari oeſophago exhibitis communicantes. Tres primarii nunc plexus oeſophagei anterioris faſciculi in unum truncum coaliti, ad anteriorem oeſophagi partem deſcendunt, et in tranſitu per diaphragma etiam in hoc cadavere manifeſte aliquot ſurculos ſepto remittunt transverſo. Dum verſus cardiam appropinquat, in latiorem quandam faſciam expanditur, et iter ſuum ad oram curvaturae ventriculi minoris dirigit, et in plures ramos dehiſcit, tum *plexum gaſtriacum anteriorem* formantes in plano ventriculi anteriore, tum alios ſurculos in planum poſterius mittit, cum octavo dextri lateris

ris communicantes, tum alios ad pylorum usque ductos. Quantum ego quidem distinguere potui, nullam memorabilem communicationem, quae cum ramo alicujus magnitudinis perficeretur vidi, inter octavum sinistri lateris nunc descriptum cum splanchnico, praeter illam, quam uterque vagus inter se ostendit.

§. 15.

Ita res sese plerumque habet in naturali statu, ubi quilibet nervus vagus separatim ventriculum attingit. Rarior cum sit varietas, ut trunci ipsi confluerent, descriptionem hujus aberrationis addam, ut pateat, paullo post naturam in eundem redire tramitem, quem semel deseruit, et priorem constantiam servare.

Postquam uterque nervus octavus, relictis pulmonibus, editisque nervis huic visceri, vel plexubus bronchialibus, se super oesophagum conjecit, et plexus oesophagaeos consuetos effecit: in distantia pollicis cum dimidio a loco, ubi gula per diaphragma in abdomen demergitur, in *unum truncum* confluunt dexter sinisterque nervus octavi paris s. vagus. Crassitiem insignem pennae coruinae nunc obtinet, aliquot parvis filamentis infimae oesophagi parti datis, in posteriore margine, cum oesophago ad $\frac{2}{3}$ pollicis indivisus in abdomen descendit, et supra diaphragma rursus in duos truncos dehiscit, *posteriorem*, qui sinistro lateris vago respondet, et *anteriorem*, ad dextrum pertinentem. In hac directionis mutatione sola varietas a naturali statu mansit. *Posterior truncus*, sub illo ramo, quem arteria phrenica sinistra in cardiam mittit, latescere incipit. In transitu hoc per hiatum diaphragmatis manifeste ex posteriori trunco paris vagi tria filamenta in crus septi transversi sinistrum abire vidi. Nervi nunc posterioris integer truncus in posteriore cardiae plano in multos ramos, quorum nonnulli insignem latitudinem habent, dispergitur, et spatium ultra pollicem latum sub hac divisione occupat. Praecipui illo-

illorum ramorum ſunt ſequentes: Tres rami aequalis magnitudinis cum duobus minoribus, aliquo facto arcu verſus cardiam et vicinam plani poſterioris ventriculi partem recurvantur: Duo magni latique faſciculi, mox in plures minores ſurculos diviſi, cum interſperſis aliquot minoribus filamentis ſuper omnem ambitum plani poſterioris ventriculi diſpergebantur, hi ergo cum praecedentibus formabant *nervos gaſtricos poſteriores*: reliqui omnes, quorum 5 ramos majores, latiuſculos, et aliquot minores numeravi, ductu arteriae coronariae ſiniſtrae, verſus coeliacam migrabant, et forti plexu eandem ambientes, cum plexu ſplanchnico pluribus in locis conjungebantur.

Anterior truncus, ſeu dextri vagi continuatio, in anteriore cardiae ſuperficie vel plano, eadem ratione uti poſterior in notabilem expandebatur latitudinem, multiplices ramos ſpargentem, et ſimul finitum. Primi ex ordine ſequentes rami, in hoc cadavere 5 faſciculos majores minoresve componentes, recurvati verſus dextrum latus, et membranae firmae intexti, in qua rete quoddam formabant, verſus lobum hepatis ſiniſtrum mittebantur, et partim cum arteria hepatica ſiniſtra, partim per ſulcum portarum ſiniſtrum, hujus viſceris partem minorem petebant: hi itaque rami formabant *plexum hepaticum ſiniſtrum*, ſ. *minorem*, uti illum appellare ſoleo. Omentum parvum, ſ. Gaſtrohepaticum, quod illius membranae continuatio eſt, aliquot parvos ſurculos nanciſcebatur, et plexui majori admiſcebat. Omnes reliqui rami per totum planum anterius ventriculi diſpergebantur, curvaturam minorem ſequebantur ad pylorum usque, omento parvo et hepatis dextro lobo ſurculos exhibebant, unoque verbo *plexum gaſtricum arteriorem* perficiebant.

SECTIO